

SPECIAL: 13 sidor om barns läsning

Innehåll

SKOLPORTEN №4-2019

SKOLO PORTEN

#4

2019

PRIS: 169 KR

**SUSANNE
KJÄLLANDER**
forskar om
digitalisering
i förskolan

Allt om
forskning
och
lärande

Så utvecklade
programmering
fritidshemmet

26 nya
avhandlingar
om skolan

Samverkan

Elevhälsan blir bäst när alla
samarbetar kring eleven

FOTO: SAFAN ENG

”Det digitala
ska vara ett
komplement”

Universitetslektorn Susanne
Kjällander forskar om hur den
digitala tekniken ska komma
små barn till nytta.

SIDAN 38-41

Med blick

för

det

digitala

Lärplattor för ettåringar?

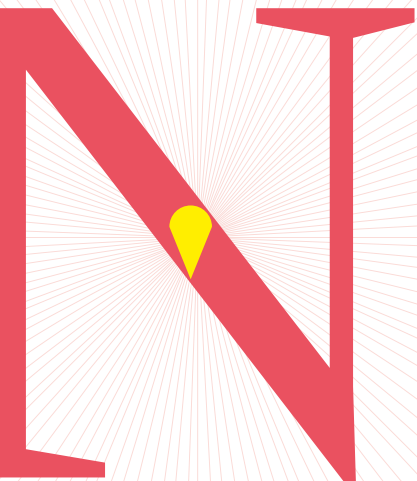
Universitetslektorn

SUSANNE KJÄLLANDER

tar reda på hur den digitala tekniken ska komma alla barn till nytta.

Text och foto Staffan Eng

ÄR SUSANNE KJÄLLANDER år 2003 började forska om hur digitala resurser användes i SO-undervisningen från förskoleklassen till gymnasiet, var många lärare fortfarande osäkra på hur de skulle handskas med den nya tekniken – precis som hon själv hade varit som klasslärare i låg- och mellanstadiet.

– Jag undersökte nio skolor som låg i framkant. Några av dem hade en dator per elev – vilket var väldigt ovanligt på den tiden. Men när doktorsavhandlingen var klar år 2011 framstod de snarare som helt vanliga skolor. På det sättet var jag lyckosam.

I avhandlingen såg hon att datorerna ledde till att barnens lärande blev multimodalt – det vill säga tog sig andra uttryck än i tal och skrift – på ett helt nytt sätt. Men hon såg också att lärarna saknade verktyg för att bedöma det lärande som pågick i elevernas filmer, bilder och layouter.

– När barnen representerade sin kunskap i nya former och hittade ny information på inter-

net som lärarna inte kände till blev bedömningen ganska svår. Lärarna fick positionera sig likt förskollärare som utforskar ett ämne tillsammans med barnen.

Det var så hon blev intresserad av förskolan. I samband med att Botkyrka och Uppsala kommun köpte in lärplattor till förskolan genomförde hon därför mellan år 2011 och 2016 projekten AppKnapp och Plattan i mattan, för att ta reda på hur plattorna kunde bli en del av förskolans verksamhet.

Då upptäckte hon att små barn bjöd på ett oväntat motstånd genom att använda plattorna på ett helt annat sätt än vad apptillverkarna eller förskollärarna hade tänkt sig. I en spelapp kunde de till exempel använda rätt- och felsignalerna för att skapa musik. Plattorna gav också barnen nya möjligheter att kommunicera med bilder, ofta med en förvånansvärt tydlig avsikt.

– Pedagogerna tyckte att det var kul att få syn på barnens tankar. Yngre barn har inte den finmotorik som behövs för att rita och skriva, men med plattans hjälp kunde de producera filmer och bildkollage som lyfte

6x Kjällander

✂ Född: 1976 i Nyköping.

✂ Bor: Lägenhet på Kungsholmen i Stockholm.

✂ Familj: Fredrik och barnen Maximus, 11 år, och Daisy, 7 år.

✂ Gör: Universitetslektor vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet. Utbildad lärare i årskurs 1–7. Har jobbat som klasslärare i nästan 10 år.

✂ Aktuell: Redaktör för antologin *Digitalisering i förskolan på vetenskaplig grund* (2019) tillsammans med Bim Riddersporre. Har varit med och tagit fram Lpfö 18, den nya läroplanen för förskolan.

✂ Digital favoritsyssla: Ingen faktiskt – det räcker att hålla på med det digitala på jobbet. Åker hellre snowboard, kör båt, är i stugan och leker med barnen.

fram deras funderingar och kunskaper.

Resultatet blev att förskollärarna höjde sina förväntningar på barnen och lättare kunde anpassa lärmiljöerna efter deras behov. När barn och vuxna utforskade de digitala världarna tillsammans blev relationen mellan dem dessutom mer jämställd.

– Om man tycker att det är viktigt med barns inflytande och medbestämmande så är det här ett område som verkligen kan bidra. Jag tänker framför allt på de yngsta barnen, som kanske inte har lärt sig prata än eller inte har svenska som modersmål.

En annan iakttagelse som Susanne Kjällander gjorde var att barnen gärna tog med sig det de gjorde på plattan ut i den fysiska miljön. När de hade spelat ett digitalt spel kunde de iscensätta spelet på lekplatsen, och när de hade använt en musikapp kunde de börja spela på riktiga musikinstrument.

Många förskollärare använde också plattan för att locka barnen att göra saker som de var lite rädda för. Att lägga ett träpussel kan vara svårt för små barn, men när de först fick öva på ett digitalt pussel – som är mer förlåtande – var steget mindre till att våga testa det i verkligheten.

– Tidigare tänkte man att barnen måste lära sig saker analogt innan de testade dem digitalt, men i projektet var det tydligt att de inte alltid gjorde så.

Projektet ledde till att Utbildningsradion bad att få göra en app för små barn utifrån hennes forskning. Resultatet blev lärappen Tripp Trapp Träd, som ska uppmuntra tre- till femåringar till ett gemensamt utforskande och att göra saker i den fysiska verkligheten.

Hon fick också vara med och ta fram både regeringens nationella digitaliseringsstrategi och den nya läroplanen för förskolan, som trädde i kraft den 1 juli. Där står det att varje barn ska få använda digitala verktyg, men Susanne Kjällander menar att det kan ske på olika sätt.

– Många tror att lärplattor blir obligatoriska i förskolan, men så är det inte alls. Det kan lika gärna handla om att bygga robotar eller göra film med en digitalkamera. Till skillnad från i skolan behövs det heller inte en enhet per barn, eftersom det kollektiva lärandet står i förgrunden.

Hon betonar att styrdokumentet genomgående talar om ”såväl digitala som andra lär-

”Många tror att lärplattor blir obligatoriska i förskolan, men så är det inte”

verktyg”: tanken är alltså inte att det digitala ska ersätta de andra verktygen, utan komplettera dem. Själv tycker hon att de främst ska användas när de tillför något som inte kan göras analogt.

– När man ska ha ett temaområde om rymden är det perfekt att kunna projicera en

bild från lärplattan på väggen, men om man ska hålla på med skogen är det kanske bättre att gå ut i naturen.

I grund och botten ser hon faktiskt digitaliseringen av förskolan som ett nödvändigt ont: eftersom barnen lever i en digital miljö hemma, så måste de redan i förskolan lära sig att förstå att bilder kan vara manipulerade och att det finns saker att se upp för på internet.

Sådana etiska frågor tas upp i antologin *Digitalisering i förskolan på vetenskaplig grund* (Natur & Kultur 2019), som Susanne Kjällander skrivit ihop med Bim Riddersporre och 17 andra forskare. Tanken är att boken, som hon tog initiativ till när hon gästforskade vid Stanford universitet år 2018, ska inspirera till en mer kritisk användning av det digitala.

– Det finns en övertro på att barnen lär sig saker per automatik när de sitter med plattorna, men det sker inte. Lärandet måste alltid iscensättas av pedagogerna, och sedan får barnen utforska inom den ramen.

Susanne Kjällander menar också att pedagogerna behöver instruera barnen hur plattorna kan användas kreativt, så att de inte bara spelar spel eller tittar på videoklipp. Enligt en undersökning av Statens medieråd har barn i förskoleåldern faktiskt börjat skapa mer med plattorna hemma, något som hon tolkar som att arbetet i förskolan har lyckats.

För närvarande undersöker hon tillsammans med andra forskare hur det nya ämnet programmering kan utformas och bedömas i grundskolan. Samtidigt försöker hon i ett eget projekt utforma ett lärarverktyg till ett adaptivt mattepel, så att förskollärarna lättare ska kunna följa barnens tidiga matematiska utveckling. ●